– Vi hjelper deg i gang

– Ta kontakt, vi er klare til å hjelpe deg i gang, sier rådgiver Åsmund Langeland i Forsøksringen Romerike på vegne av kolleger i Norsk Landbruksrådgiving.

– De viktigste suksesskriteriene i økologisk korn er å drive langsiktig planlegging og være i forkant – forebygge i stedet for å bekjempe, sier rådgiver Åsmund Langeland i Forsøksringen Romerike.

Forebygge i stedet for å bekjempe

– I stedet for å bekjempe etablert ugras, må ugrasproblemet forebygges. Frøugras kontrolleres best med ugrasharving og konkurranse fra underkulturer og kulturplanter. Problemer med rotugras forebygges best gjennom et fornuftig vekstskifte og god jordarbeiding. I stedet for mineralgjødsel må næringsforsyningen sikres gjennom langsiktig planlegging av vekstskifte og grønngjødsling. Husdyrgjødsel er en verdifull ressurs, men slett ingen forutsetning for å lykkes, sier Langeland.

Ingen snarveier

– Omlegging til økologisk er ingen forenkling av drifta. Tvert i mot, det kreves mer kunnskap og mer oppmerksomhet gjennom hele vekstsesongen. Her finnes det ingen snarveier til suksess.

Ta kontakt

– Er du interessert i å vite mer? Jeg anbefaler et Gratis Førsteråd (GFR). Det betyr at vi i landbruksrådgivinga stiller opp hos deg for å gi en innføring i hva produksjon av økologisk korn innebærer. Vi bidrar gjerne med vurderinger av muligheter på din gård, sier Langeland.

Du finner kontaktinformasjon til samtlige enheter på *www.lr.no*

Du kan ellers kontakte Norsk Landbruksrådgiving ved

Anne Kristine Rossebø
Tlf. 476 30 073
anne.kristine.rossebo@lr.no

Distribusjonen er støttet av

Felleskjøpet · NORGESFÔR BØNDENS TRYGGE VALG · Fiskå Mølle

Utgitt av:

Bioforsk
www.bioforsk.no
randi.froseth@bioforsk.no
Tlf. 404 81 328

Norsk Landbruksrådgiving
www.lr.no
anne.kristine.rossebo@lr.no
Tlf. 476 30 073

Fellesløftet for norsk økologisk matkorn
www.fylkesmannen.no/fellesloft
hanne-weichel.carlsen@fmoa.no
Tlf. 22 00 35 88

Kampanjen for økt økologisk kornproduksjon forvaltes av Statens landbruksforvaltning (SLF) på basis av Jordbruksoppgjøret 2008 (St.prp. nr. 69, 2007-2008)

Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority
www.slf.dep.no
postmottak@slf.dep.no
Tlf. 24 13 10 00

Prosjekt og design:
Faktotum Informasjon AS
Trykk: Nr1 Arktrykk

Miljømerket 241 Trykkeri 715

Denne publikasjonen er produsert på FSC-sertifisert papir.

Utgitt januar 2009.

Økologisk korn

Har du råd til å la være?

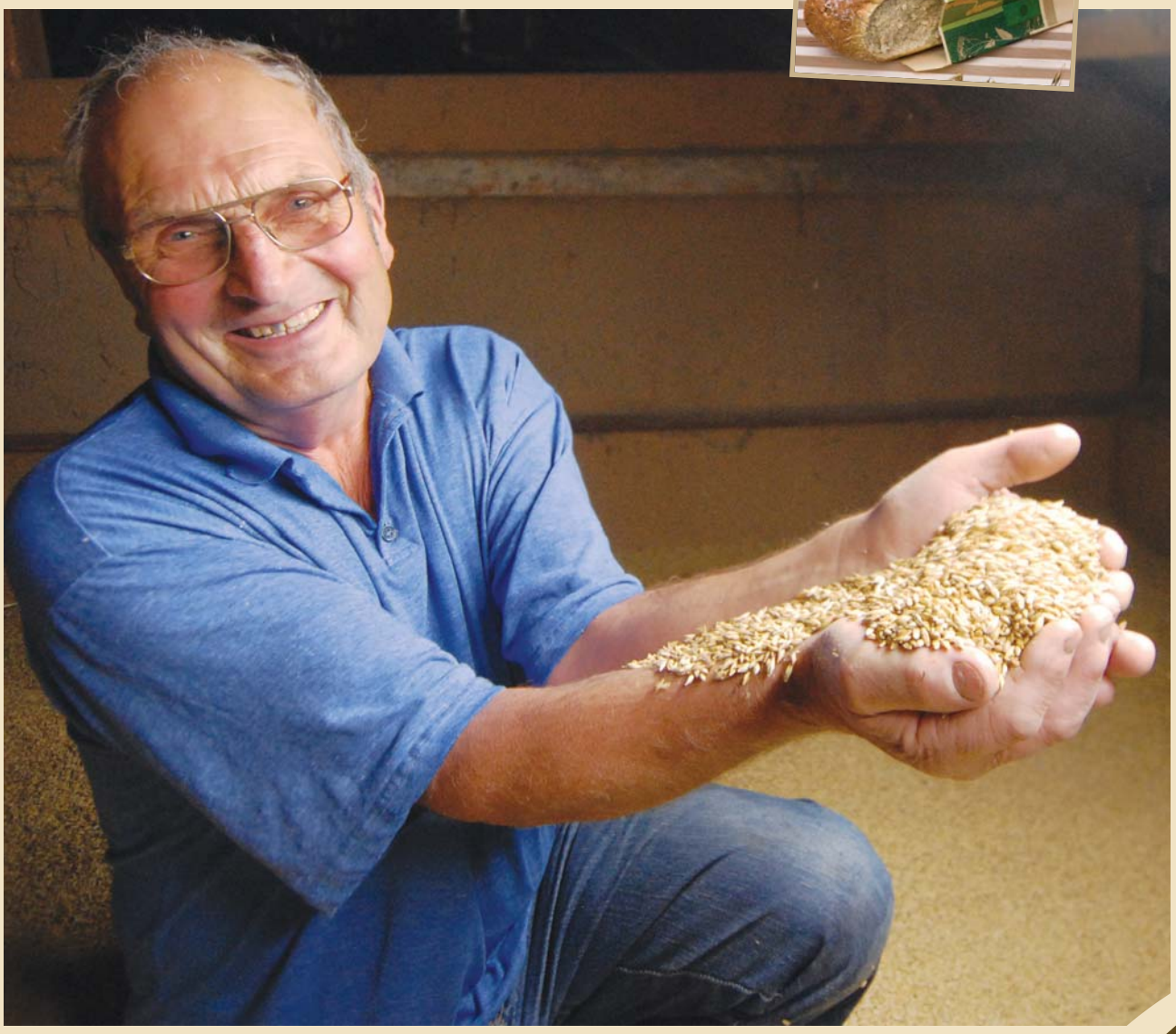

Kornet er nøkkelen

Kjære kornprodusent

Regjeringen har som mål at 15 prosent av jordbruksproduksjonen skal være økologisk i 2015. Økologisk dyrket korn er selve nøkkelen til å lykkes, både i forhold til matmjøl/bakerindustrien og i forhold til kraftfôrindustrien. I dag må omtrent halvparten av økokornet importeres fordi det ikke dyrkes nok. Dette vil vi gjøre noe med.

Denne satsingen dreier seg om mer enn å nå en politisk målsetting. Det handler like mye om å dekke et markedsbehov og utvikle lønnsom virksomhet i primærjordbruk og foredlingsindustri. Kornkjøperne, bakeribransjen og foredlingsindustrien kan dokumentere at markedet er der og de er klare til å gjøre en innsats. Men de trenger mer økokorn for få dette til.

Økologisk kornproduksjon krever den kompetente agronomen fullt ut. Ved siden av markedsbehovet er en av begrunnelsene for 15-prosentmålet, det miljøhensyn som tas i økologisk produksjon. Driftsmetoden er en spydspiss i landbrukets miljøarbeid. Blant annet gjennom å bidra med viten og metoder som kan nyttes i landbruksproduksjonen for øvrig. Det er derfor også hyggelig å kunne dokumentere at lønnsomheten i økologisk produksjon er god.

Denne informasjonsbrosjyren er en del av kampanjen som ble vedtatt i Jordbruksoppgjøret 2008 for å stimulere til økt økologisk kornproduksjon. På de neste sidene kan du lese mer om agronomi, økonomi og om markedsmuligheter. Vi håper at dette bidrar til at enda flere kornprodusenter blir nysgjerrige på økologisk drift.

Lars Peder Brekk
Landbruks- og matminister

Økosalget eksploderer

Etter mange år i motbakke snudde økomarkedet i 2007/2008. Salget i dagligvarehandelen økte med hele 40 prosent. Og det økologiske vareutvalget får stadig større innpass i butikkhyllene.

Økoprodukter utgjør riktignok fortsatt en beskjeden del av dagligvareomsetningen. Ved utgangen av 2008 var rundt 1,5 prosent av totalomsetningen innen sammenlignbare varegrupper i dagligvare- og faghandelen økologisk. Men tendensen er klar. For få år siden var økomarkedet preget av et begrenset vareutvalg, begrenset salg og smalt råvaretilbud, mens situasjonen nå er snudd fullstendig på hodet. Etterspørselen er blitt større enn tilbudet. For eksempel melder Nortura om 122 prosent vekst i 2008. De lanserer 40 økologiske produkter av egg, kylling, kalkun og ferskt kjøtt i 2009, og forventer en fortsatt vekst i årene framover.

Den økende forbrukerinteressen for økologiske produkter er typisk for mange vestlige land. Norge har så langt hengt litt etter, og mye taler for at den økte etterspørselen etter økologisk mat ikke bare er et moteblaff.

Fordobling på fem år
I 2008 importerte norske kornhandlere omtrent halvparten av økokornbehovet.

Både forbrukerne, foredlingsindustrien og markedet ellers har gitt klar beskjed om at de helst vil ha norsk råvare. I Økobarometer, en holdnings- og handlingsundersøkelse basert på intervjuer med kunder «på vei ut av butikken», svarte 14 prosent i 2004 at de hadde økologiske matvarer i handlekurven. Høsten 2008 var oppslutningen økt til hele 27 prosent, dvs. nær en fordobling siden 2004.

Av undersøkelsen framgår det hvorfor stadig flere forbrukerne velger mer økologisk mat i handlekurven (prioritert rekkefølge):

1 Forbedrer helsen
2 Uten sprøytemidler/E-stoffer
3 Produseres på en miljøvennlig måte
4 Smaker bedre
5 Gir bedre dyrevelferd

Undersøkelsen, som er basert på 1 200 intervjuer over hele landet og i alle typer butikker, viser ellers at desto mer folk handler, desto større andel økologisk blir det i handlekurven. En finner som ventet betydelige forskjeller i befolkningen. Høyinntekstgruppene og folk bosatt i Oslo kjøper mer økovarer enn folk ellers i landet. Foreldre med hjemmeboende barn og med høyskoleutdannelse handler mer økovarer enn single eller folk med lavere utdannelse. Dessuten er aldersgruppen 30-49 år mer positive til økomat enn andre aldersgrupper.

Også menn velger økologisk
Mens det tidligere var flest kvinner som handlet økologiske matvarer, er det nå like mange menn som kjøper økologisk. Høsten 2008 svarte 24 prosent av mennene og 25 prosent av kvinnene at de handler økologisk. Året før var tilsvarende tall 15 prosent og 24 prosent.

Undersøkelsen Økobarometer er et samarbeidstiltak mellom dagligvarekjeder, produsenter, leverandører av økomat og Statens landbruksforvaltning, og ble høsten 2008 gjennomført for femte år på rad.

Regjeringen satser

En av hovedbegrunnelsene for Regjeringens satsning på økologisk produksjon og forbruk er at det tas ekstra miljøhensyn i produksjonen. Videre fremskaffes ny viten og metoder som kan nyttes i landbruksproduksjonen for øvrig. Økologisk produksjon har slik sett en særlig viktig rolle å spille som et korrektiv og en spydspiss i arbeidet for å gjøre norsk landbruk mer miljøvennlig og bærekraftig. I en situasjon hvor etterspørselen etter økologiske matvarer er økende, er det viktig å sikre at norske produsenter får ta del i denne etterspørselsøkningen.

Minst kr 300 mer pr. dekar

Selv med 40 prosent avlingsnedgang gir økokorn vel 300 kroner mer i dekningsbidrag enn konvensjonelt korn. Om avlingsnedgangen blir 25 prosent, øker merutbyttet til 400 kroner.

Dekningsbidraget øker i snitt fra ca. 725 kr/daa til hele 1 030 kr/daa, dvs. et merutbytte på 40 prosent. Eller 30 000 kr mer pr. 100 daa jord. Innenfor jordbruk skal du lete lenge etter bedre forretning. Har du råd til å la være?

For godt til å være sant?

Det er selvsagt umulig å gi et fasitsvar på lønnsomheten i økologisk korndyrking. Kanskje er det enda vanskeligere enn i konvensjonell dyrking. Avlingsnivået varierer betydelige avhengig av jordtype, jordstruktur, vekstskiftet, bruk av grønngjødsling, tiltak mot ugras mm. Ikke minst betyr tilgang til husdyrgjødsel mye. For å illustrere mulighetene er det valgt å ta fram to eksempler, ett fra Vestfold og ett fra Sør-Trøndelag. Begge er basert på praktiske forsøk og erfaringstall i de to fylkene, utarbeidet og kvalitetssikret i et samarbeid mellom Norsk Landbruksrådgiving og Bioforsk.

I begge kalkyler er det forutsatt avlingsnedgang på 40 prosent i forhold til konvensjonelt korn. Ved solid agronomi, tilgang på husdyrgjødsel og optimale forhold ellers kan avlingsnedgangen reduseres betydelig. Ved en avlingsnedgang på bare 25 prosent, øker merutbyttet til 400 kr/daa.

Solide tillegg

Forklaringen bak disse tallene finner vi i kombinasjonen av høyere arealtilskudd, fravær av kostnader til mineralgjødsel og høyere oppgjørspriser på korn. For sesongen 2008/2009 ligger merprisen på 70-90 øre/kg avhengig av kornart og kornkjøper. Ut over ordinært produksjonstilskudd, betales årlig et arealtilskudd på 300 kr/daa for korn til modning/krossing og 500 kr/daa for grønngjødsling (fra og med 2. karensår) ved økologisk produksjon. Begge disse elementene er medregnet i kalkylene på side 4 og 5.

I tillegg kommer tilskudd som skal kompensere for avlingsreduksjon i karenstiden (tiden fra omlegging starter og fram til godkjent økologisk produksjon), og som derfor ikke er medregnet i kalkylene. For 2009 er omleggingstilskuddet på 250 kr/daa og år for karensareal (areal under omlegging). Dessuten kommer, på toppen av det hele, et ekstra tilskudd på 100 kr/daa for økologisk korn produsert i 2011 og 2012 (se egen sak s. 5).

Økokorn Vestfold

Eksempel på dekningsbidrag i økokorn med 40 prosent avlingsnedgang

	Konvensjonell drift			Økologisk drift			
	Havre m/fv	Hvete	Bygg m/fv	Grønn-gjødsl.	Hvete m/uk	Erter	Havre m/gj
Dekar	33	33	34	25	25	25	25
Avling, kg/daa	460	430	430	0	260	344	280
Inntekter, kr/daa							
Kornoppgjør	851	1011	864	0	832	1207	742
Arealtilskudd: AK + øko	296	296	296	689	596	596	596
Sum inntekter	1147	1307	1160	689	1428	1803	1338
Kostnader kr/daa							
Ikke avlingsrelaterte	401	551	484	152	187	195	157
Tørking	46	60	30	0	36	58	28
Debio-gebyr	0	0	0	21	21	21	21
Sum kostnader	447	611	514	173	244	274	206
Inntekter ÷ kostnader	700	696	646	516	1184	1529	1132
Sum vekstskifte 100 daa		**68 032**			**109 040**		

fv = fangvekst uk = underkultur gj = gjenlegg

Ytterligere 100 kroner

For få ekstra fart på omleggingen ble det under jordbruksforhandlingene 2008 vedtatt å utbetale et ekstra arealtilskudd til økologisk korn-produksjon i 2011 og 2012. Ekstratilskuddet på 100 kr/daa vil bli basert på søknad om produksjonstilskudd for alle vekster i vekstgruppen korn, dvs. korn til modning og krossing, erter, oljevekster og annet frø til modning og krossing. Skal du få med deg denne «premien», forutsettes det at du starter omleggingen allerede i sesongen 2009. Det tas forbehold om at beløpet kan bli noe redusert hvis det søkes om mer midler enn de 30 millioner kroner som er avsatt over jordbuksavtalen 2008/2009.

De 100 kronene er ikke medregnet i de to omtalte kalkylene. Tas dette tilskuddet med, er det for 2011 og 2012 realistisk å forvente et merbidrag på minimum 400 kr/daa, fortsatt basert på en avlingsnedgang på 40 prosent i forhold til konvensjonell korndyrking.

Bondens gull

Eksemplet fra Sør-Trøndelag er basert på kornproduksjon med grønngjødsling hvert tredje år, mens Vestfoldeksemplet også har med erter i vekstskiftet. Ingen av de to eksemplene er basert på husdyrgjødsel. Det kan med sikkerhet sies at god tilgang på husdyrgjødsel vil påvirke avlingsnivået positivt, spesielt på jord hvor det tidligere er brukt lite husdyrgjødsel eller hvor det har vært lite eng i vekstskiftet. I Trøndelagsfylkene, i aktuelle områder i Rogaland/Agderfylkene og kanskje til og med i enkelte områder på Østlandet, ligger det godt til rette for samarbeid med gårder som har husdyrgjødsel. Men også samarbeid om grovfôrproduksjon, ved at kornprodusenter erstatter grønngjødsling med kortvaring eng for salg, vil være en aktuell mulighet.

For å legge til rette for husdyrhold i økologisk drift er det i jordbruksavtalen lagt inn egne stimuleringstiltak til utvidelse og nyetablering innenfor økologisk husdyrhold, jfr. tilskudd til krossing av korn, egne kvoterammer for økologisk melkeproduksjon mm.

Økokorn Trøndelag

Eksempel på dekningsbidrag i økokorn med 40 prosent avlingsnedgang

	Konven. drift		Økologisk drift		
	Havre m/fv	Bygg m/fv	Grønn-gjødsl.	Bygg m/uk	Havre m/gj
Dekar	50	50	33	33	34
Avling, kg/daa	450	400	0	240	270
Inntekter, kr/daa					
Kornoppgjør	833	804	0	686	689
Arealtilskudd: AK + øko	436	436	689	736	736
Sum inntekter	1269	1240	689	1422	1425
Kostnader kr/daa					
Ikke avlingsrelaterte	401	489	130	198	197
Tørking	45	28	0	17	27
Debio-gebyr	0	0	21	21	21
Sum kostnader	446	517	150	236	245
Inntekter ÷ kostnader	823	723	539	1186	1180
Sum vekstskifte 100 daa	**77 300**		**97 045**		

fv = fangvekst uk = underkultur gj = gjenlegg

Lyst til å prøve deg på noe nytt og utfordrende? Ta kontakt med nærmeste enhet i Norsk Landbruksrådgiving (tidligere Landbrukets Forsøksringer) og be om en snarlig fagprat for å finne ut av mulighetene på DIN gård. Denne rådgivingen er uforpliktende og helt gratis, også for ikke-medlemmer. ***Du finner en oversikt over enhetene på www.lr.no.***

Produksjon av økologisk korn utfordrer agronomen i deg fullt ut. Det er f.eks. nødvendig å ha et større fokus på bl.a. næringsforsyning, tiltak mot ugras og på vekstskifte. Du må dessuten regne med noe mer arbeid. ***Les mer om økologisk landbruk, de agronomiske utfordringene og om de økonomiske mulighetene på www.agropub.no.***

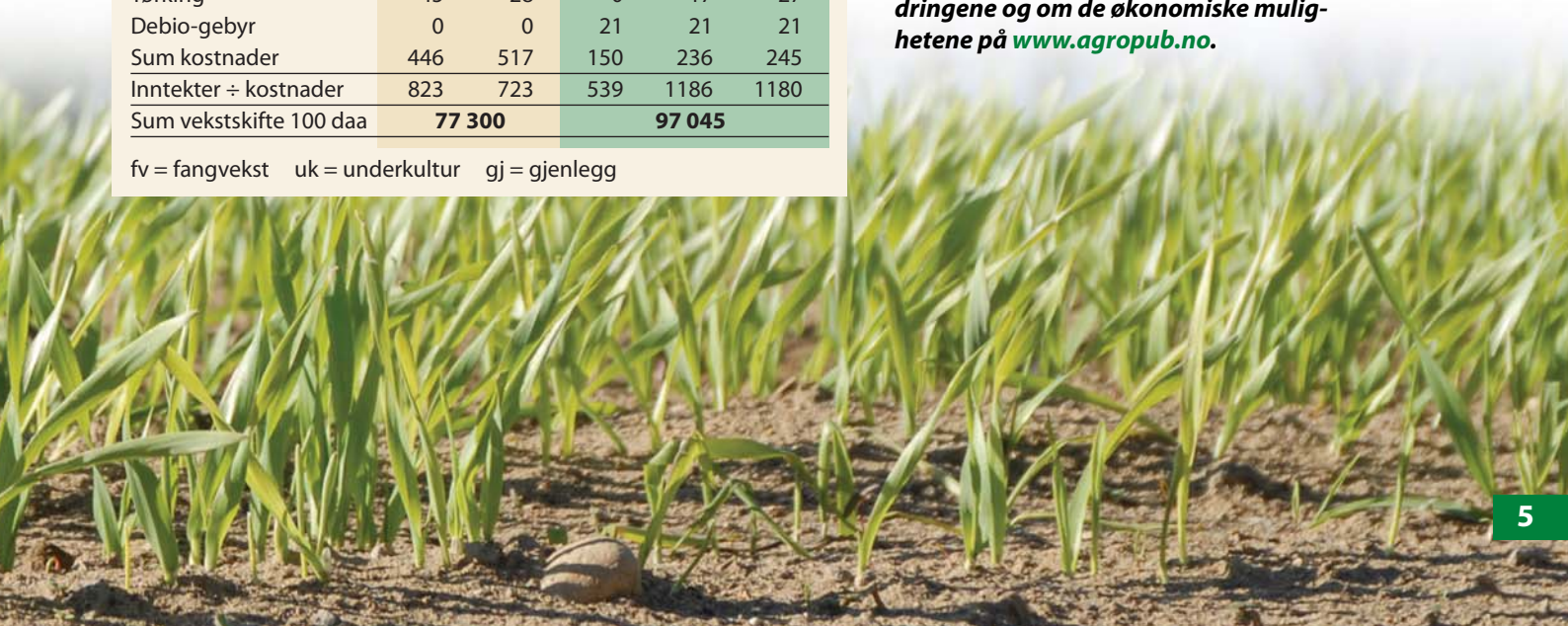

Jan Albert og Gry Swift i Slagen utenfor Tønsberg satset på øko-produksjon for å kunne være heltidsbønder.

Tjener bedre på økologisk

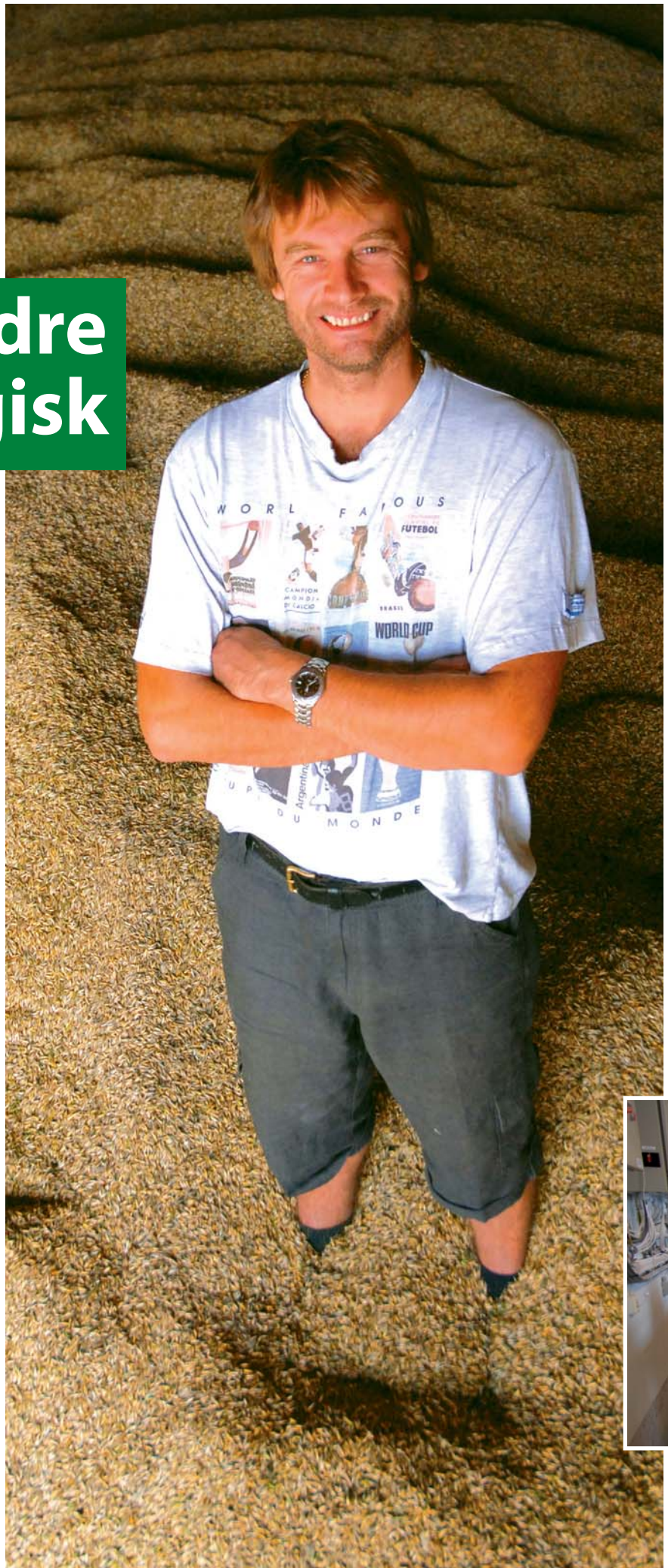

● Etter ti år med økokorn går Jan Albert Swift gjerne god for at økonomien er bedre enn i konvensjonell produksjon.
● – Regnestykkene i denne brosjyren stemmer godt med våre egne erfaringer, sier han.

Da Jan Albert og kona Gry startet som bønder i 1996, ønsket de å gjøre gården til arbeidsplass for begge. De var blant de første her i landet som startet med økologisk eggproduksjon. De har 7500 høner, samt 30 ammekyr med full oppfôring.

– I 1998 startet vi også omlegging av de første 100 dekar til økologisk, og fortsatte med nye 100 dekar hvert år inntill hele arealet var lagt om, forteller Swift. I dag har de vel 550 dekar, og på godt over 200 av dem dyrker de økologisk havre og hvete.

Økonomi, ikke idealisme

– Vi la ikke om fordi vi er idealister, men fordi vi så økologisk produksjon som en interessant mulighet til å lage et levebrød av gården, sier Swift. Han har studert eksemplet som Norsk Landbruksrådgiving og Bioforsk har utarbeidet for Vestfold, og kjenner seg godt

igjen. – Det stemmer bra med våre erfaringer, bortsett fra at vi jevnt over tar høyere avlinger enn det som er lagt inn her. Det interessante er avlingsforskjellene. Ut fra våre erfaringer er det absolutt realistisk å oppnå øko-avlinger som ikke ligger mer enn 30-40 prosent under de konvensjonelle, sier Swift.

Egg- og kjøttproduksjonen er bærebjelkene i drifta. Men sammen med en kollega, som også driver økologisk, har han sammenlignet sine resultater med bønder som driver konvensjonelt.

– Jeg skal være forsiktig med tall, men det er ikke tvil om at økonomien er bedre i økoproduksjonen, slår han fast.

Gode avlinger

Rikelig tilgang på husdyrgjødsel betyr mye for de gode resultatene. I 2008 leverte Swift 36 tonn økohavre fra 110 dekar – det vil si 327 kg/daa. Det er han godt fornøyd med, men han har opplevd å få over 500 kg på gode skifter. Vårhveten gir normalt 300-350 kg.

– I tillegg til hønemøkka har vi veldig god jord. Med Oseberghaugen som nabo kan vi konstatere at det har vært jordbruk her fra eldgammel tid, sier Swift.

Swift er nøye med vekstskiftet. – Vi har tre år med kløverrik eng, hvor vi tar hyppige slåtter for å bli kvitt rotugraset. Etter enga kjører vi normalt to år med korn. Da får vi bra avlinger helt uten gjødsling. Kløverenga har bundet mer enn nok nitrogen. Første året har vi hvete fordi det da er lite ugras, og det andre året havre fordi den konkurrerer bedre med ugraset. Hvis ugrasmengden ikke er for stor, kan vi ha et tredje år med korn, sier han. For bønder uten husdyrgjødsel tror Swift at grønngjødsling er et godt hjelpemiddel til å komme i gang med økokorn.

Swifts råd til økoprodusenter er å være snill mot jorda og unngå jordpakking. Selv venter han med å kjøre til jordtemperaturen er 10 ^{0}C. I tillegg må såbedet være godt slik at den viktigste arbeidsoperasjonen, ugrasharvinga, kan utføres skikkelig. – Spesielt blindharvinga må skje til rett tid. Da blir aldri frøugraset noe problem, sier han.

Bakerigiganten Bakers har for første gang fått virkelig fart på et økologisk brød ut i dagligvarehandelen. Nå ber de om mer økologisk norsk korn.

Bakeren vil ha mer norsk råvare

Kornet i det nylanserte økologiske brødet fra Bakers er importert.
– Med tanke på at vi ønsker kortreist mat og å følge opp filosofien bak økologisk mat, hadde vi sett det som en fordel med norske råvarer, sier markedssjef for brød, Morten A. Andersen, hos Bakers.

Han regner med å selge minst 800 000 økologiske brød i løpet av det første året det er i salg. Brødet koster over 30 kroner i butikk, og er i følge Andersen et produkt forbrukerne setter pris på – i dobbelt forstand.

– Det nytter ikke med økologisk brød om det ikke også smaker godt. Men det har vi fått til! sier han.

Foreløpig har det vært mindre og spesialiserte bakerier av typen Godt Brød som har satset økologisk. Men i det siste har stadig flere aktører gjort alvor av å satse på økologiske bakevarer.

Salgssjef Benny Sørensen hos melprodusenten Lantmännen Mills er ikke i tvil om at etterspørselen vil øke – også etter norsk økologisk korn.

– Vi regner med en formidabel vekst i prosent. Så langt det lar seg gjøre ønsker vi å bruke norske råvarer, sier han.

Felleskjøpet, Norgesfôr og Fiskå er harde konkurrenter i kornmarkedet, men én ting er de enige om: Behovet for økologisk korn vil bare øke.

Trenger mye mer økokorn

– Vi har stor underdekning av både økologisk fôrkorn og matkorn. Bare siste året har etterspørselen økt formidabelt, og vi tror veksten bare vil fortsette. Økoprodusentene behøver i hvert fall ikke være bekymret for ikke å få solgt varen sin!

Økoansvarlige Kjetil Gran Bergsholm (f.v.) i Norgesfôr, Thore Retvedt i Fiskå Mølle og Aslak Hauge i Felleskjøpet Agri er samstemte i sin vurdering av markedet for økologiske matvarer – og dermed grunnlaget for å produsere økologisk korn.

– Norskprodusert økokorn dekker i dag vel halvparten av behovet for fôrkorn, men godt under halvparten av behovet for matkorn. Vi må derfor importere betydelige mengder. Det er både dyrt og lite «økologisk». Det er mye riktigere både for jordbruket og oss om denne verdiskapingen kommer norske kornprodusenter til gode, sier de tre som til sammen står for nesten alt innkjøp av korn her i landet.

De anslår at det er et umiddelbart behov for 25 000-30 000 dekar mer økologisk fôrkorn og 6 000 dekar mer økologisk matkorn for å dekke dagens innenlandske etterspørsel.

God timing

– Timingen for å legge om til økologisk kan neppe bli bedre enn nå. Markedet vil ha økologiske varer, prisene på handelsgjødsel er høye og økonomien i forhold til konvensjonell produksjon har aldri vært bedre, sier Bergsholm, Retvedt og Hauge.

De forteller at flere større produsenter nå teller på knappene for å starte økoproduksjon, eller legge om mer areal enn de allerede har i dag.

– Vi håper selvfølgelig at også produsenter med litt størrelse på arealene legger om. Det gir mer korn og rasjonell håndtering, poengterer de.

I tillegg til de tradisjonelle kornslagene, vil de gjerne ha både erter, oljefrø og rughvete til kraftfôrproduksjonen.

Lett å levere

Alle de tre hovedaktørene i kornmarkedet har nå egne mottak for økologisk korn.

– I sum har vi nå et bra mottaksapparat for økokorn. Det er mange anlegg med god geografisk spredning. Alle økoprodusenter kan nå få levert korn direkte fra jordet i sesongen. Det er ikke nødvendig med egen tørke og lager. Det er en klar bedring fra tidligere. Og selv om dyrkinga foregår i «periferien», gjør frakttilskuddet det forsvarlig, sier Bergsholm, Retvedt og Hauge.

Ultra hever seg på økologisk

I brøddisken hos matvarekjeden Ultra er 90 prosent økologisk.

– Dette er bare begynnelsen, sier Tron Skarpenes. Kjededirektøren for den profilerte supermarkedskjeden er nemlig ikke i tvil om at norske handledisker kommer til å inneholde mer økologiske varer i tiden som kommer. Det gjelder ikke minst brødvarer.

– Jeg sier ikke at alle kommer til å selge bare økologisk brød. Men her hos oss er 90 prosent økologisk. Og at andre aktører kommer etter oss, det tror jeg. Det skyldes ikke minst at forbrukerne blir mer og mer bevisst på at de vil ha ren og sunn mat, sier han.

Og selv om Ultra ikke selger så mye brød som de aller største kjedene, så blir det volumer av salget. Fra februar 2008 og ut året regner kjeden med å selge over to millioner økologiske brød.

40 prosent norsk korn

Skarpenes forteller at advarslene var mange da Ultra signaliserte at de ville satse på økologisk brød.

– Vi fikk høre at det ble for dyrt, at kvaliteten ikke var god nok og at det ikke var mulig å skaffe nok råvarer. Vi er beviset på at alt dette ikke stemmer, sier han triumferende og holder to digre økologiske brød opp i luften.

Vi møter Skarpenes i Ultra Lørenskog utenfor Oslo, en av kjedens 18 supermarkeder. Her bakes brødet i eget bakeri i butikken før det bringes rykende ferskt ut i hyllene. Her treffer vi også på de to 15 år gamle skolejentene Venus Kardar og Mitra Raisi. De er ute i storefri for å handle rundstykker.

– At nærmest alt her er økologisk var jeg faktisk ikke klar over. Men det er jo kjempefint, sier Venus.

– Faktisk er det ikke alle kundene som vet at brødet vårt er økologisk. Men bevisstheten øker raskt. Og vi er sikre på at dette er noe vi kommer til å fortsette med, sier Skarpenes.

Ultrakjeden bruker i dag 40 prosent norsk korn i brødet sitt.

Fakta om økologisk korn

- Det ble i sesongen 2007-2008 produsert 9 500 tonn økologisk korn og erter i Norge. Av dette var 1 561 tonn hvete, 3 212 tonn bygg og 3 960 tonn havre.
- Samme sesong ble det importert 14 700 tonn økologisk korn. Mer enn halvparten var fôrhvete. Det ble importert 2 800 tonn mathvete, 2 200 tonn spelthvete og 500 tonn mathavre.
- Av det norskproduserte økokornet gikk 85 prosent i 2007/2008 til fôrkorn. Økologisk mel er her i landet hovedsakelig laget av importert korn.

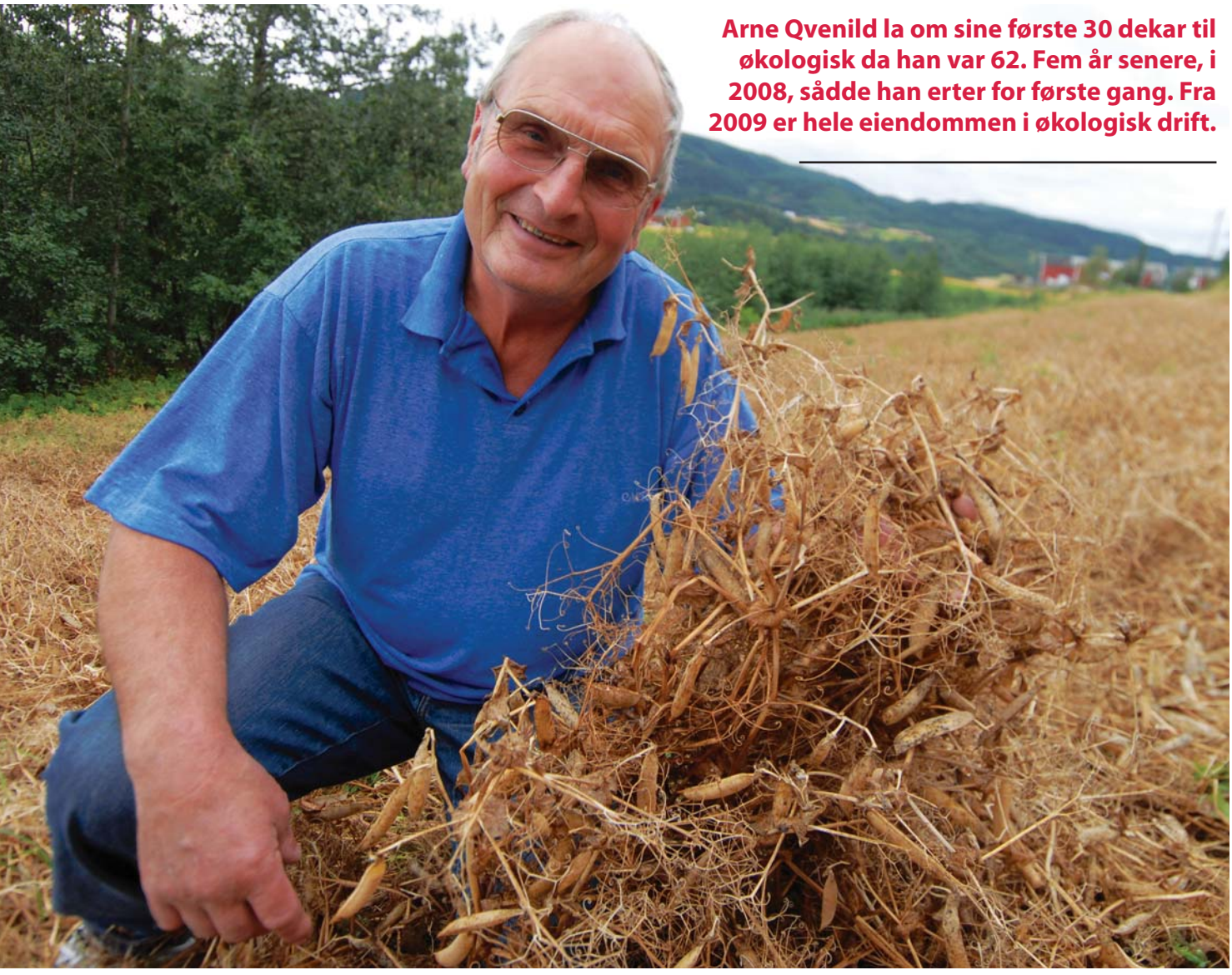

Arne Qvenild la om sine første 30 dekar til økologisk da han var 62. Fem år senere, i 2008, sådde han erter for første gang. Fra 2009 er hele eiendommen i økologisk drift.

Nybegynner med erfaring

– Det er aldri for sent å begynne, sier den blide bonden på Asgård. Gården ligger i Trondheim kommune, rett sør for byen. Her har Arne Qvenild drevet jordbruk siden 1971. Men det var først i godt voksen alder at han virkelig gjorde noe nytt.

– Omleggingen har vært både artig og utfordrende. Jeg er godt fornøyd, men føler jo at jeg fremdeles ligger i startgropa, sier Qvenild. Han driver 300 dekar med bare korn og erter.

Gode naboløsninger

– Næringsforsyning kan jo i utgangspunktet være en utfordring i økologisk drift. Men jeg får noe husdyrgjødsel fra en nabo som driver med melk. Det er også mulig å bytte arealer. Det er fine løsninger, som jeg tror flere som ønsker å legge om til økologisk kan få til, sier han.

– Hva var det som fikk deg til å satse på økologisk?

– Det har mye med naboer å gjøre. Flere av dem driver økologisk, ikke minst i nabokommunen Melhus rett over bekken her. Dessuten har forsøksringen vært aktiv. Mange i området er opptatt av økologisk, og for meg er dette miljøet viktig.

Ingen idealist, men...

– Jeg er ingen utpreget idealist, men er opptatt av miljøet og naturen. Jeg har ugrasharvet i 7-8 år, og synes det er godt å slippe sprøyting. Vi ugrasharvet jo før også, da jeg startet som bonde. Det er ikke noe revolusjonerende nytt. I tillegg ser jeg ikke noe poeng i å «gjødsle

ihjel» åkeren, for så å måtte bruke stråforkorter for å få den til å holde seg på beina. Nei, da er det bedre åkeren står. Det gjør innhøstinga enklere. Så kan en jo heller bruke litt ressurser på tørke og lager.

Grei økonomi
– Jeg tenkte ikke spesielt på økonomien da jeg begynte omleggingen. Men forsøksringen satte opp en sammenligning i forhold til konvensjonell drift her på gården, og den viser at økologisk produksjon slett ikke kommer dårligere ut.

– Og avlinga?

– I 2007 fikk jeg 300 kg/daa med havre. I 2008 fikk jeg det samme med bygg, mens ertene ga nærmere 400 kg. Da blir økonomien grei.

– Ertene var et interessant bekjentskap. Du kan jo bare så og slipper å tenke på gjødsling. Ganske enkelt, må en si. Men du må passe på å ha erter der de passer til jordarten, sier Qvenild.

Vårpløyer
Han vårpløyer hele arealet selv om innslaget av leire, og til dels stiv leire, er ganske stort.

– Det går fint, men du må ha is i magen og vente til det er laglig. Jeg mener vårpløying er den beste løsningen for å hamle opp med ugraset og unngå næringsavrenning. Vi har kjøpt en tung trommel med crossboard sammen med en nabo. Den kjører vi rett på pløgsla før vi harver og sår, forteller han.

Qvenild kjører gravemaskin utenom gården. I den bransjen har han det ofte hektisk om høsten, så også på denne måten passer vårpløying fint inn.

Økt etterspørsl av økologiske bakevarer, egg, kjøtt og melk gir nye markedsmuligheter for norske kornbønder.

Hvordan blir du godkjent?

Regelverket
Før et skifte kan godkjennes som økologisk, skal det gjennomgå en såkalt karenstid. Karenstiden starter ved begynnende omlegging av arealet og varer fram til arealet/produksjonen kan godkjennes økologisk. For korndyrking kan karenstiden starte umiddelbart etter våronna, det vil si at en på våren kan bruke mineralgjødsel og eventuelt kjemisk beiset såkorn. I karenstiden skal driften være i henhold til reglene for økologisk drift, det vil si at det blant annet ikke kan brukes lettløselig mineralgjødsel og kjemiske plantevernmidler. Tredje året kan arealene og produktene bli godkjent som økologiske.

Ofte er skiftevis omlegging over flere år mest aktuelt. Regelverket åpner for at en kan legge om bare deler av gården til økologisk drift. Økologisk og ikke-økologisk drift på samme gård må da drives som atskilte driftsenheter, og produktene må holdes atskilt ved dyrking, høsting, lagring og transport.

Vekstskifte er påkrevd. På gårder som ikke har tilgang på husdyrgjødsel bør det i vekstskifte inngå belgvekster, enten som underkultur i korn eller i egne skifter med grønngjødsling. Som minimum aksepteres ensidig kornproduksjon med kløver som underkultur. Det må da varieres mellom kornarter.

Regelverket tillater samarbeid mellom produsenter med økologisk planteproduksjon og produsenter med konvensjonell husdyrproduksjon. Ved mangel på økologisk husdyrgjødsel kan en tilføre inntil 8 kg total-nitrogen pr. dekar og år av ikke-økologisk, organisk gjødsel.

Les mer om regelverket på Mattilsynets hjemmeside, ***www.mattilsynet.no***.

Debio
Debio utfører kontroll og godkjenning i forhold til regelverket for økologisk produksjon.

Produsenter må delta i Debios kontrollordning for å:
- Omsette produkter som økologiske (Ø-merket)
- Motta offentlige tilskudd til økologisk drift
- Motta økologisk merpris på kornet hos kornkjøper

Kontrollordningen omfatter:
- Tilknytning til Debio
- Årlig inspeksjon
- Godkjenningsbehandling

Les mer om kontrollordningen på ***www.debio.no***.